

ՄԵՂՈՒԻ

ՀԱՆԴԻՍՏԵՍՆՕՐԵԱՅ

Կը հրապարակի ամեն ամսու 10ին, 20ին և 30ին:	Տարեկան գինն է 100 դրամ:	Ճանաչողներն ինչ անգամի համար պարգև 100 դր.
Սպորաբերական գեղերն են՝	Վեցամսեայ " 60 "	" երկուս " 80 "
Կ=ՊՕԼԿ. Ընկերացաբերաց Ընկերական Ըն-	Մեկ Բիւի " 4 "	" երեք " 60 "
Ընկերացաբերաց: Սեփ նոր խանի վերի դուռն Բիւ-Յ.	Որ Բիւիէն ուղիք ինչայ սպորաբերակի:	Սեփ պարգևաբերաց և խոսք գիրքերով եղած
Զփռուիտ. Պ. Ղ. Գ. Պալմարեանին	Ղաւարս երկուսի: Ըրագրաց ծածկու ծախքը	Ժանաչողներու ուրիշ սոխարկութիւն:
Չաճառապանն է:	առնողին վրայ է:	

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20

Դ. ՏԱՐԻ 1860

ԹԻԻ 89

ԱՅՈՒՄՆԵՆ ՀԻՄՆԵՆՈՅՐ.

Սարգիսթեան զգացմունքը կարծես թէ բաւական չէր ազդեր՝ Լստուածորդւոյն պատուիրանքն ալ եւեցաւ, զմեզ ի գութ և ի կարեկցութիւն շարժելու հիւանդաց վիճակին վրայ, մանաւանդ այն հիւանդներուն, որ անտէր և անոք՝ օգնական մը կամ խնամատար մը չըզբտնորվելով՝ մեռնելու վրտանգի մէջ են: Այն անձն, որ խղճմտանք մ'ունի իր ներսի դին, քիչ շատ իր գործոցն ուղեցոյցն եղող միշտ՝ չորստի կրնայ անապրբեր աչքով մը նայիլ ու անցնիլ այն հիւանդաց վրայ, որոնք ինքզինքնուն խնամք տանելու անկարող իրենց ընկերին օգնութեան ու խնամոցն են կարօտ: Աւստի այն անձը, որ այս վիճակը հիւանդներուն հոգը հոգալով զանոնք կը փոխովէ ու կը խնամէ՝ Լսնախաղ Ըրարչին երանութիւնն ու օրհնութիւնը կը բերէ իր ու իր սերնդոց գլխուն վրայ: Այն անձն, որ ասոնց համար յատկացած հաստաութիւն մը կը կառուցանէ՝ ճշմարիտ բարեպաշտութեան և կատարեալ աստուածապաշտութեան հակադէմ և հոյակապ կաթող մը կը կանգնէ ի բարի յիշատակ իր անուան:

Սակայն ամեն մարդ առանձին ասանկ մեծ գործեր ընելու կարող չ'ըլլալով՝ և կամ քիչ գործնրվելով անանկ մարդիկ շատ անգամ պէտք կ'ըլլայ, որ ընտանիքներ մեկտեղին կամ մեծ ընտանիք մը պոյնքն Մզք մը ամբողջ առանկ ձեռնարկութիւններ ընէ, ու իր անհասանելուն մէջէն անտէր հիւանդներուն ու անկարներուն տերութիւն ընէ, զանոնք տեղ մը հաւքելով ու խնամք տանելով անոնց՝

մինչև որ առողջանալիքը առողջանայ և մեռնելիքը մինչև իր վերջին վայրկեանը հանգիստ կեանք վարելով մեռնի:

Հոս ահա, ասանկ հաստատութեանց մէջ կը փայլէ ազգի մը բաղադրակրթութիւնը, բարեպաշտութիւնը, հոս կը ծանցրվի թէ այն ազգին անհասանելն կրթեալ են բարեպաշտ են և ազգատէր են, վասն զի այս տեղին տարված խնամքները պիտի հաստատեն թէ այն ազգին մէջ ամեն մէկ անհատ իր ընկերը իր եղբորը իր անձին պէս կրտսիք, և թէ կը հաւատայ, որ իր ազգին անունը կը բող մը և է անձ մը իր ընտանիքէն է, իր եղբայրն է, քոյրն է:

Մզքի մը հիւանդանոցները, անկերանոցները, աղքատանոցները, և ուրիշ այս տեսակ բարեպաշտական հաստատութիւնները իր միտքին ու սիրտին պատկերն են, հոն լեցված սառապեալ ու դժբաղդ անձերուն վիճակը իր ալ վիճակը կը յայտնէ: Աւստի եւ թէ ուղիք Մզքի մը բարոյականն ու կրօնքը և բաղադրակրթութիւնը հասկընալ՝ պէտք է անոր մէջ ասանկ բարեպաշտական տեղիք բընտրուել և անոնց կառավարութեան կերպին ու շագիւր բընալ: Այս բարեպաշտական հաստատութեանց օրինաւոր և բարեկարգ կառավարութիւնը անոնց տերութիւն փառք պատիւ և մեծամեծ օգուտներ ու շահեր բերելէն՝ զատ, Լստուածոց օրհնութիւնն ու ուղորմութիւնը և գթութիւնն ալ կը բերէ առատապէս, փոխարէն այն ողորմութեան ու գթութեանը, որ կ'ընէ Լսոր արարածներուն: Եւ ասոր հակառակ եթէ այս հաստատութիւնները ապօրինաւոր և անկանոն

կերպով կառավարվին, ինչպէս կը կառավարվին (զրուցէնք) աղգային հիւանդանոցը, անոնց տէրջը ամօթ ու նախատինք և փնտռներ բերելէն զատ՝ Նոր անէճքն ու նղովն ալ կը բերեն անոնց գլխուն վրայ:

Ընկերիդ չարիք հասուցած ատեն

Նաչառ Տէրը բարիք չըսիտի հասուցանէ քեզի:

Եւ յիրաւի չարիք մը ընել չէ՞ խեղճ տառապեալները, խնամելու նպատակով, տեղ մը հաւքել ու այն կերպով վարել զանոնք, որ աւելի տառապին, աւելի բարիք բրած կ'ըլլայ մարդ անոնց՝ եթէ թողու, որ երթան իրենք իրենց գլխունուն ճար մը ընեն կամ իրենց տէր մը գտնեն: Ուրեմն այս կերպ հասուցած թեան մը մէջ պատարարիւղ աղքատները աղէկ չընայված ատեն անոնց չար հասուցած կ'ըլլովի և արդար հասուցումն ալ գլխուն վերև կեցած կ'ըլլայ:

Երբ՝ երբ ամեն աղգեր շատ քիչ ըստ իրենց կարեաց, ասանկ անկարներու, հիւանդներու, պակասաւորներու, ևայլն համար յատկացած տեղեր ունին, ու անոնց բարեկարգ կառավարութիւնն ու անոնց մէջ պատարարիւղ խեղճերուն հանգստութիւնը իրենց փառք ու երջանկութիւն կը ծանցեն՝ մեր Ղզն ալ իր աղքատութեամբը կարող եղեր է ինք ալ գտնէ մէկ հատիկ հիւանդանոց մ'ունենալու, ուր կը խնամվին հիւանդներ, անկարներ ու ծերեր, յիմարներ և անդգատներ ու յանցաւորներ: Ասով ալ մեր Ղզը քաղաքակրթեալ աղգաց աղգութեան մէկ պրոյմանը ունեցած կ'ըլլայ, ու ասով ինք ալ անոնց չափ պարծենալու առարկայ մը կուտենայ: Սակայն եթէ այս հաստատութիւնը ըստ պաշտօնի օրինաւոր կերպով չըկառավարէ՝ այն պարծանաց առարկան, այն գթութեան ու բարեպաշտութեան գործը նախատանայ ու ամօթոյ պատճառ, անիծից ու նըզովքներու շարժառիթ կ'ըլլայ:

Սեղան ալ, որ ամեն ատեն Ղզին փառացը, պատուոյն ու պարծանաց նախանձախնդիր հանգիսացած է, ամեն յաջողութիւն ու յառաջադիմութիւն անոր համար մագթած և անոր շահն ու օգուտը փնտռած՝ կուգէ, այս հաստատութեան ատենէ մ'ի վեր ունեցած կառավարութեան վիճակը աչքէ անցնելով ու քննելով, հասկնողներն ու յայտնել թէ այս հաստատութիւնը այս վիճակին մէջ աւելի փոփոխար է Ղզին, աւելի ամօթ կը պատճառէ, աւելի անէճք կը կուտակէ անոր գլխուն քան թէ. օգուտ,

փառք ու օրհնութիւն:

Երբ՝ այս քննութեան կամ որ աւելի ճիշդ է ըսել հիւանդանոցի արգի վիճակին նկարագրութեան չսկսած, պարտք կը համարի ծանուցանել թէ իր գրեթէ խիստ համառօտ պիտի ըլլան՝ և թէ այս մասին մանրամասն ու կատարեալ քննութիւն մը ընելը պիտի թողու Ղզային կառավարութեան, որ Սեղանն աւելի պարտական է Ղզին ամեն գործոց վրայ հսկելու:

Սկիզբէն ի վեր մեր Ղզային հիւանդանոցը չորս բան կը պարտենակէ. այսինքն հիւանդանոց, յիմարանոց, անկեղանոց և զգատտարան: Այս կերպով ալ շարունակված է ջարդ և քանի մը տարիէ ի վեր է, որ ըզգատտարանին յաւելուած մ'ալ եղած է դպրոց մը: Ուրեմն մեր ընելիք քննութիւնն ալ այս չորս մասերուն ամեն մէկին վիճակին վերայ պիտի կայանայ:

Ա. Ի՞նչ հիւանդանոցը պիտի պատարարվին մեր աղգայիններէն ու աղգականներէն անոնք, որ մասնաւոր տէր չ'ունենալով՝ աղգին ամբողջութեան ու արիւթութեան ու պաշտպանութեանը կարօտութիւն ունին: Հոն մեր աղգականը, մեր եղբայրը, հայրը, որդին, քոյրը, մայրը խնամվելու կը տարվին երբ դժբաղդաբար հիւանդութեան մը հանգիսած են ու կարօղ չ'են ինքնինքնին իրենց ձեռքով կամ իրենց անձնական միջոցներովը տալու: Ներկեաց ըլլալու ենք, որ Ղզը ամեն ջանք ի գործ պիտի դնէ, ամեն յարմար ու պէտք եղած դարմաններ պիտի գործածէ, որ անոնք առողջանան՝ եթէ առողջանալու հիւանդ մըն են: Սակայն դժբաղդաբար չ'ենք կրնարկոր փառհ ըլլալ փան զի ասիէ գրեթէ վեց ամիս առաջ հոն անանկ բժիշկ մը դրված էր, որ ոչ իր արհեստին վիսյականը ունէր և ոչ իբրև բժիշկ ծանցոված էր. երբեմն ալ եղած էր, որ դեղագործները մերժած էին անոր հէշտան հիւանդի մը մեռնելուն պատճառ ըլլալու վնասնիքն ու մեղքին մասնակից սեղովելու ահիւ. անանկ բժիշկ մը, որ հինգ վեց ամիս մէջ չ'էր կրցեր առողջացնել այն հիւանդները, որոնք մէկ շաբթու մէջ առողջացան, անկէ ետեւ եկող բժիշկին ձեռքովը:

Հիւանդները, որ մեծամեծ զգուշութեամբ պահք (փէրէիլ) պահելու են, և բւժիշկին մը պատուիրած են ոչ ևել և ոչ ուրիշ տեսակ բան ուտելու են, պարտաւորված են ին ու և իմոր հաց մը և միմիայն այն օրը գտնուված կերակուրը ուտելու թէպէտ և զի

դերնք աւելի գեղջրեմք, ուրբերնին հոգաթափ չըկայ, գուրջայ չըկայ, մահիճէն ելած ատենն նին պաղ քարերուն վրայ բոպիկ ոտքով կռ խելու աւ երթալ գալու էին: Հասկի վար տիք բաւական չըդրանովելով տառ, տառ և հինգ օրը անգամ մը ձերմակեղէն կը փոխվի հիւանդներուն վրայ ու այնպէս արիւննե-
րուն ու աղտեղութեանց և անոնց գէշ հո տերուն մէջ կը մնային հիւանդները օր օրի աւելի առողջանալուն տեղ՝ անոտարակոյս աւելի ծանրանալով:

Հոս փակագիծ մը բանալով՝ կ'ուզենք յիշեցնել սա գեղքն ալ, որ ասիէ քանի մը աւիս առաջ բաւական գորդեց ու զըագեցուց Վրդային Պատրիարքարանը: () ր մը հայագգի դեղագործ մը հիւանդանոց այցելութեան երթալով՝ հոն իր արհեստին վերաբերեալ տեղ՝ դեղարանը գրանրվելով, հոն կը մըտնէ. և մէկ քանի անկարգութիւններ կը նշմարէ, որոնք հիւանդաց փաստակար ըլլալէն զատ վտանգաւոր ալ են. օրինակի համար տաս տեսակ դեղ շինված է, և անոնց ոչ մէկուն վրայ նշանակված որը որ հիւանդինն ըլլալը և թէ խմելու չ'է նե քովելու դեղ մ'ըլլալը, ասոնցմէ խեղճ հիւանդներուն գլխուն ինչ ծիւներ հասնելը դժուար չ'է խելամուտը: Այս պակտութիւնները յիշեալ դեղագործը ինք տեսնելէն ու իր քովը եղողներուն ալ ցուցնելէն ետեւ, միմիայն իր աղգափրութենէն ու խղճմտանքէն գրգռված՝ կ'ենէ տեղեկագիր մը կը շինէ ու Վրդային Տնտեսական ժողովին կը ղրկէ:

Չրդիւտենք թէ այն գիրը Տնտեսական ժողովին ամեն անդամներն ալ տեսան չէ նե մէկ երկուքին մէջ մնաց:

Ենիէ ետեւ Գերագոյն ժողովին ալ ներկայացվեցաւ այն թուղթը, սակայն և ոչ քրննութիւն մը եղաւ. թէպէտ և քննութիւն ալ ըլլար նե խեր չ'ունէր. վասն զի այնչափ միջոց անցած էր, որ հիւանդանոցին մէջ կարելի էր նոր դեղարան մ'անգամ չ'ինել, թող թէ հինին պակտութիւնները չըտկել: Սակայն մինչև հիմայ չ'եղածը սա է, որ այն տեղին դեղագործը ինքը ցարգ ուրիշ տեղ ալ խանութ ունի, երբ օտար տերութեանց և թէ նոյն իսկ Օսմանեան կայսերական կառավարութեան մէջ խափա արգիլված է՝ հիւանդանոցի մը դեղագործը ուրիշ իրեն համար խանութ ունենալու չ'է:

Քանի մը ամիսէ ՚ի վեր օրինաւոր և վարպետ բժիշկ մը, Պ. Գ. Թադւորեան իր առնելիք չնչին վարձքէն աւելի իր Վրդին սի-

րուն համար հոն երթալ գալով և շատ միշտ ճեղով, քանի մը անգամ Գերագոյն ժողովին բողբեղով ու աշխատելով՝ հիւանդաց վիճակը քիչ մը լաւցուցած է նե ալ՝ տակաւին անհնար պիտի ըլլայ իրեն հիւանդանոցին կառավարութիւնը բարեկարգելը. վասն զի նախ այն անձը հաղիւ շաբաթը երկու կամ երեք օր կրնայ երթալ հոն՝ այս վիճակին մէջ. ուրով իր չըգացած օրերը, հիւանդները երեսի վրայ կը մնան. և թէպէտ իրեն աղգափրութեան օրինակին հետեւող օգնական մը տաւրած է հոն բռնի՝ սակայն ճշմարիտը խօսելով, որովհետեւ ասի իր վարպետին չափ հըմուտ չ'է՝ շատ անգամ պիտի պարտաւորի հիւանդ մը փոխված ատեն հետեւեալ օրը Պ. Գ. Թադւորեանին գալուն սպասելու, երբ անանկ հիւանդներ կը գրանվին, որոնց դարմանը ժամ մը ուշացնել չ'ըլլար և զորոնք վարպետը ամեն օր նայելու է. ըսել կ'ուզենք վերջապէս թէ հիւանդանոցը կարօտութիւն ունի կամ երկու վարպետ բժիշկի (մէկը մէկ օր միւսը միւս օր գացող) և մէկ օգնականի, կամ ամեն օր գացող մէկ վարպետ բժիշկի և մէկ օգնականի: Երկրորդ՝ Պ. Թադւորեանը իր պատուէրները տալէն ետեւ երբոր գուրս ելնէ՝ անոր պատուէրները մտադիր կատարելու փափաք ու եռանդ ունեցող և կատարել տալու վերակացութիւն ընող անձեր պէտք է որ գրանվին հոն՝ մինչդեռ իրենց ապրելէն զըւած սպասարարներ ու պահանդներ կան, որ չ'ինված ու պատրաստ դեղերը հիւանդին գլխուն վերել կեցած ատեն, չ'են ուղեր առնել ու անոնց խմընել:

Հոս՝ նոր փակագիծ մ'ալ:

Ենգամ մը, բարեկամներուս մէկը, հիւանդանոցը պտրտած ատեն, հիւանդ տղայ մը կը տեսնէ, որուն երեսին վրայ շատ մը ճանձեր նստած էին. — խեղճ տղան կարգութիւն չ'ունի գլուխը երեւոյնելով կամ թեք վեր առնելով ճանձերը փախցնելու. — այս անձը պահանջին կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ ճանձերը չըվըռնտէր. — ի՞նչ պէտք է, աւանակով ալ պիտի մեռնի, անանկով ալ, կը պատասխանէ պահանջը. — ինչո՞ւ գիտես. — անցած օր ալ ասանկ հիւանդ տղայ մը կար, մեռաւ: Բարեկամնիս, որ բժիշկ ալ կրնայ համարվիլ, տղուն քով կը մօտենայ ու ճանձերը երեսէն վանելէն ետեւ, բազկերակը կը բռնէ կը նայի, որ տղուն հիւանդութիւնը ամենաթեթեւ բան մըն է: — Տղան ալ այն վայրկեանին իր աւելի կրած նեղութիւններէն քան թէ հիւանդութենէն տգիտնած (սոյ-

մուշ) դէմքն ասոր դարցնելով՝ նսեմացած աչերն կը բանայ ու կարծես թէ փրկիչը ան առեւն կը դանէ

— Միցած օրուան մեռնող տղան ալ ասանկ թեթեւ հիւանդութեամբ մը պառկած էր կը պօռայ Սեչուխեջան

Բ. Յիմարանոցին մէջ կը դարմանվին այն հիւանդները, որոնք իրենց միաքին կորօզութիւնները կորուսած են . այն դժբաղդները որ հիւանդներէն աւելի կը շարժեն մեր գուլթը, մեր կարեկցութիւնը՝ յիշեցնելով մեզի թէ իրենք այն հիւանդութեամբ մարդկու թեան աստուածատուր ձիւքերէն այն ամեն նազխաւորը կորուսած են, որով մարդ ինքզինքը կը կառավարէ վերջին աստիճան թշուառութեան ու անտանելի ցաւոյ մէջ ալ, որով կը զանազանի մարդն անբան կենդանիներէն . և որուն պահութեամբը կրնան յանդէտս ինքնաղրաւ ալ մահանալ : Ասոնք դարմանելով խեղճերէն կերպով մը աւելի մեծ բարեպաշտութիւն մ'ընել է . զի անով մարդկութեան անհատ մ'աւելի կ'ընծայվի, լստուծոյ երկրորդութեամբ կ'աւելցնվի և բնականաց յուսահատութեան, ցաւոյ, դժբաղդութեան ու թշուառութեան առաջքը կ'առնելի :

Աստի ասոնց աւելի մեծ խնամք տանելու է բարեպաշտական հաստատութեան մը կառավարութիւնը և ջանալու է միշտ՝ միւս միայն այն դարմանները գործածել անոնց, որով կրնան ազատիլ այն անտանելի արտէն ու դժբախտութենէն . և չէ թէ անոր հաւկառակ զանոնք աւելի խեղճեցնող և աւելի կատարեցնող միջոցներու ձեռք դարնել, զանոնք ծեծելով, չլթանելով կապելով մութ ու խոնավ տեղեր դնելով, սրով և ուր խելացի մարդիկ անդամ, եթէ չքննադէման, դանէ կը հիւրնդեման անշուշտ :

Յիմարանոց մը միմիայն այն նպատակով կառուցված չլինար ըլլալ, որ խեղճարեւելէն հոն դրվին, ու մինչև 'ի մահ հոն մնան անօգուտ իրենց Մզդին, անօգուտ մարդկութեան և անօգուտ իրենց անձին իսկ : Այս խորհրդս այսօր հաւատացած է, որ հիւանդութիւն մըն է խեղճարութիւնն ալ և ազէկ խնամամտարութեամբ ու յարմար դարմաններով յիմարներէն շատերը կրնան բժշկվիլ իրենց անտանելի և օր մը գուցէ իրենց խելամբ տանող անձերուն բրածէն մեծ ծառայութիւն մը կրնան ընել մարդկութեան . այս դժբաղդէականները ազգացին յիմարանոցին մէջ յաւիտեանական անխնամատարութեան մը

դատապարտված են իբր ծանր բեռ մը . հոն ոչ ոք պարտք կըսեալ իրեն՝ նոր եկած յիմար մը բժիշկին ցուցնելու կամ հիւանդներուն որահին մէջ դնելով անոր խնամցին ու դարմաններուն կամ գէթ փորձերուն յանձնելու : Յիմարանոցը խեղճար մը մտած ըլլալը բնականաբար ամենեւին չքախտար, մինչև որ ուրիշ ծանր հիւանդութեամբ մը մահուան դուռն հասած չ'ըլլայ . թող արված են խեղճերը իրենց յատկացած տեղերուն մէջ չոր հացով ապրելու . ամեն մարդ ժամ առաջ անոր մահուան լուրը կ'սպասէ չլիղճարով, կարեկց չ'ըլլալով ամենեւին անոր ցաւալի վիճակին վերայ և երբ այն խեղճը մեռնի՝ ան առեւն յիմարանոցը իր պարտքը կատարած կը համարէ

Գ. Հիւանդանոցը կը դարձնակէ անկերանոց մը, ուր կը խորհամվին ու կը ստատար վին այն ծերերն ու անկարները, որ ազգին մէջ մեծցած, ազգին համար կամ անուշովքիչ -- շատ աշխատած ու այսօր անոր օգնութեան ու պաշտպանութեան և պահպանութեան իրաւամբ կարօտացած ու աղաւինած են : Ազգին փութը ու պարծանք բերելիք մէկ դործն ալ այս է, որ իր անկեալները փողոցներուն մէջ, օտարներու դռանն առջև երեսի վրայ չըթողնելով ժողվէ ամենն ալ իր գիրկը ու հանգիստ աղբերէն անոնք մինչև 'ի մահ, ամեն կերպով ազէկ խնամք տանելով անոնց : Բայց այս խեղճերը վերջին աստիճան խեղճութեամբ կ'ապրին սպասելով բարբար մահուան օր առաջ հասնելուն . ոչ բաւական մտնող կայ, ոչ հագնելիք և ոչ հանգստութիւն : Մզդային հիւանդանոցը գուրգուրալով սխալ խնամք տանք . որուն հակառակ այս խեղճերը բաւական ազէկ չնայովնուն զատ, հետեւեալ դէպքէն կ'երեւայ, որ մեծ ծանրութիւն մըն ալ եղեր են Մզդային հիւանդանոցին :

— Օր մը, կըսէ Սեչուխեջան, Իւսկիւտարի շաքենաւին մէջ քանի մը հազի բերնէն ապր բաւը լսելով քովերին մօտեցայ ու հետեւեալ մահի լսի : « Միցած օր հիւանդանոցին մէջ անկար ծեր մը կուտան մեռելադուռային ձեռքը, մեռեր է տար լուս ըսելով մեռելադուռային կ'առնէ զանի ու լուսացած տանը կը նշմարէ, որ մեռելը կը շարժի . վայ, դուռն փակ չըստակեցնար կըսէ մէյնը դարնելով, — մեռելը դարձեալ կը շարժի . — անիծից որդի, սատկէ որ լուամ կ'ըսէ դարձեալ դարնելով, մեռելը նորէն կը շարժի, մարդը նորէն կ'ըսի հայհայել ու

զարնել որովհետեւ ծանրութիւն մը
եղեր էր անոր սպրիլը հիւանդանոցին . . .

Մեռելապաշտին ձայնը լսողները բժիշկին
օգնականին խնայ կուտան, որ ներս կը մտնէ,
կը տեսնէ այս ստակալի եղեւնադործութիւ-
նը, կը դայրանայ ու խոլոյն այն տեղէն վեր-
ջրնել ու բազմիք տանել կուտայ. ուր թըշ-
ւառ ծերը երբեւ ժամ ապրելէն ետեւ կը
մեռնի դուցէ տաք կամ սրաղ ջը-
րերով լուացվելէն կամ շատ ծեծված ըլլա-
լէն

Կանկով ահա հիւանդանոցն ալ կ'աղա-
տի ծերի մը մնացած սակաւթիւ օրերը
պահպանելու հոգէն ու ծանրութենէն . .

. Վրդին ալ խղճմանքին վրայ,
փոխանակ այն թէթեւութեան, կը ծանրա-
նայ սղջ մարդ մը իբր մեռել ՚ի գերեզման
դնելու եղեւնադործութիւնը

Կնիւ ընթերցող, հիւանդանոցը մտած
տեսնող քեզի կանոնադրութիւն մը կը ցու-
ցնեն, զոր արդի բժիշկը շինած ու շատ
դժուարութիւններով ընդունել տուած է —
երեսանց — ուր մանրամասն գրված է հիւանդ-
ներուն դեղերը, կերակուրները և այլն ինչ
պէս և որ ժամերուն մէջ տրվելիքը, և այլն.
ու պիտի հաւտացնեն քեզի թէ ճիշդ այն
կանոններով կը վարվին. բայց Սեւոստիան
կը սնդէ թէ ամեն օր անոր գործադրու-
թեան համար վեճ կ'ըլլայ ու տակաւին կա-
տարեւապէս չը գործադրվիր :

Այս կանոնադրութեան մէկ յօդուածն
ալ առ է եղեր, որ հիւանդ մը մեռած ա-
տեն բժիշկին կամ անոր օգնականին կամ ա-
ստեք երկուքն ալ հան չը բռնելով՝ ատեն
դեղագործին խնայ տարու է, և անոնցմէ
մէկը չը տեսած մեռելը տեղէն վերցնել չ'ը-
լար. մեռելը տեղէն վերցնելէն ետեւ ալ տա-
կաւին քսան և չորս ժամ պահելու է թաղե-
լու չը լըկած : Վերջիշեալ ծերին մահուան
դէպքերը այս յօդուածին բոլորովին հակա-
ռակ ըլլալով՝ ծերերուն պահանջողը պատուի-
րանազանցութեան յանցանքով բանդ գրվեր
է. սակայն կէս ժամ ետքը նաղը բանտէն
հանել տուեր է զանի

Վերջիշեալ դէպքը և պահանջին խոլոյն
բանտէն հանվիլը յայտնի կը ցուցնեն թէ ա-
մենեւին յարգ չ'ունի այն կանոնադրութիւ-
նը, և թէ հաստատված է ան՝ բժիշկին կող-
մէն իբրեւ անհրաժեշտ ճանցրված և Վրդա-
յին հիւանդանոցի կառավարութեան կող-
մէն հանգիստիաններու ու այցելուներու

ներկայացնելու և զանոնք խաբելու դործիք
համարված

Աւանիկ անոր գործադրութիւնը . . .

Շարի ընդհանր :

ՄԵՂՈՒՐԻ

Հետեւեալ նամակը քանի մը բարեկամնե-
րու խնդրանք կը հրատարակենք :

. Արդոյ խմբագիր Մեղու

Լուրդոյն :

Արդէն բոլոր Արդատէր լեզուներէ քարոզուած՝ և կը
քարոզուի ձերդ անոշտ լեզուն ճշմարտաստութիւնները,
որ Արդին վրայ անտանելի կերպով ծանրացած ողբալի և աղե-
տալի յիշատակները, Բարեշնեան սերմերով հնացեալ և նա-
խադաշարեալ սրտեր, խաղաղ ջնջելու կը փութաք. փոխանակ
այնոցիկ հայրենասիրութեան և Արդատիրութեան անմահելի
կրակ մը փութելու ձեր համագրեաց սրտին մէջ. կարի իրա-
ւամբ պանծալի Մեղու անուամբ իբրեւ ոսկեփունջ սրտալու-
պահուած էք. փան զի հայկազն գրականութեան զանազան
հատուէտ ծաղիկներու վրայ շրջելով, ժողովելով անուշահոտ
հիւթերը, տանորեայ հանգիստի դարձ առնելով, կը ցունէք
Արդին չորտեղ սրտին բեթակները. անուշահամ մեղուքով :
Բայց աւագ. երբ պիտի աղէ նորին քաղցրութիւն զառ-
նացեալ կոկորդներուն, երբ պիտի թափանցէ նորին յարու-
ցիչ խոյթոյ Արդատեցութեամբ մեռեալ որտեղուն մէջը, երբ
պիտի կանգնեցունէ ոմանց Հայ զաւակայ նախանձու փտեալ
սոկերները, շնչել շունջ Արդատիրութեան, անարիւն երակներ
երբ պիտի արիւն առնուն ձեր յանդիմանիչ և միսթարիչ
խօսքերէն, ակայեան կանգնել ընդդէմ Արդին յետխաղաց
ընթացքին. փոխանակ այնմ յառաջադիմութիւն և լուսաւո-
րութիւն ընթացունել. մինչդեռ Մեղուն մեղը կը սրտորոտ
տէ Վրդին ճաշակելիք քաղցրացուցանել, և տեսնելիք լու-
սաւորել Արդին անպիտան անդամներէն մէկ քանիսը՝ կարհա-
մարհէն զանի ըսելով. Եդիստոսին մէջը թէնձերէնի քով
նստել համարձակ միս ուտել աղէկ էր. քան թէ յանապատս
եղել սովով ստտակել :

Այլ ցաւ իմ շատ. մեռեալ ճանձերէն մեղուն մեղը
զաղանալուն համար. որուն համար ստիպուեցոյ տող ձերդ
խնամութեան հետեւեալ տեղեկութիւն :

Անցեալ օր նուազ բերանով ընթերցաւ ձեր պատուա-
կան Մեղու լրագիրը մէկ քանի հայրենակցացու առջին. բայց
մէկ երկուքը, Վանէն և կող անձնախնամ Պոլոս վարդապետին
կողմնորոշ, և անիրաւութեան պաշտպան ըլլալուն համար,
այն յօդուած՝ (որով կիմացունէիք Հայկազն ժողովոյն պատ-
ուարժան անդանոց յիշեալ վարդապետին ընդդէմ խղճի սր-
տարագելը) չարժեք բարկութիւններն, կորսնցուց բանակա-
նութիւններն, այն ստախճան որ մինչև անգամ անոնցմէ մէկը
անտեղի յամամբ, մարդկութեան ունձ կորսելով թերեւ
Մեղու ժամայ հազարով չարժեալ կրպակով ՚ի վեր ցատկերու
ձեռքէն մեղուն յափշտակելով պատուելաւ, և անպիտան
հայհուցութիւնները յօրինօղին և ընթերցողին արձակելով, ու
հաւաստի կորուսանք. Մեղուն սոյնաւ ճաղուք նստած կու-
լան և կը հեծեն մօր մարմնոյն վրայ. ահա մատուք որ ընդ
նամակի կուղարկեմ :

Քնտի այն անտեղի արարողութիւն ձերդ խնամութեան
կը ծանուցանեմ. զի կամ չպիտի լուէք այն մեղուապաշտու-
թեան, ձերդ իրաւախօս լեզուն պիտի ճանչեցունէ ատանին.
լուս իրենց սղ իստութիւն, և ամբարտաւանութիւն, և ճըշ-
մարտութիւն և աղպարութիւն հեռու ըլլալին :

Եւ կը խնդրեմ, եթէ որքան է. սոյն նամակս՝ որ ՚ի խորոց սրտէ՝ հրատարակել ձեր պատուական լրագրոյն մէկ անկիւնը :

Ն. Մալաթ Պաւլոսեան
Վանք :

Այս նամակը գնեղնուս ետեւ միայն սա կ'աւելցնենք հոս թէ, մենք սուրբաճ ըլլալով Սեղուին քանի քանի անգամ անիրաւ անձերէ բըղբաւթելուն՝ ամենեւին հոգ չ'ենք ընելու կը խնդանք ալ ատանկ անխելք վրէժ խնդրութիւններուն վրայ . եւ կը խրատենք Սեղուին թշնամութիւն մը ընել ուզող անձերը, որ մէկ օրինակը պատուելով անոր վնաս մը չ'են կրնար հասցնել. եւ եթէ կ'ուզեն վրէժ առնել՝ պէտք է Սեղուին կեանքը հայ լրագրութեանց մէջէն վերցնելու նային :

ԿՈՒՈՒՆԿԻ ԼՈՒՐ

Դրեցի ազգայիններէն :

Սեր երկրէն անցնող թէլեկառօք չըկայ ալ նէ՝ մենք ալ մեր կուռնկը ունինք, որ ամեն լուր խկոյն կը հաղորդէ մեզի եւ մենէ ալ կ'առնէ կը տանի :

Կուռնկը մեզի լուր բերաւ, որ երեք շաբաթ առաջ Քովիսիօն մը հաստատեր են Պօլիս՝ ազգային կանոնադրութիւնը նոր ՚ի նորոյ քննելու համար . մենք որ անցածներըս այս բանիս մէջ մեր միտքը յայտնեցինք ալ նէ՝ մօտիկ ընող չ'է եղած տէյի կ'երեւայ . մենք ալ որքան որ հայ ենք եւ Պօլսեցիներէն ալ բազմապատիկ հայ ենք ըսինք ալ նէ՝ ի՞նչ չըկրցանք խօսք հասկըցուցեր էինք : Խօսք մը կայ, « աչքէ հեռու մտքէ ալ հեռու » կ'ըսեն նէ՝ ահա սա ան է . մեր յանցանքը Պօլիս մէջ չըգըտնուիլնիս է : Ինչ եւ իցէ մնաս չ'ունի, թող ազգերնուս հախի խերով բան մ'ըլլայ տէ մենք հիմաեկա բերաննիս կը խօսենք :

Այս քովիսիօնը ան մեր ըսած առջի սէր առջի բարի կանոնին այգողքը կատարելէն ետքը, Լստուած մնացածները պահէ ըսելով՝ մէկալ երկրորդ ու երրորդ կանոնները մէջ տեղ բերեր են : Ի՜՜յ . ասիկ' ալ քէշ բան մը չ'է ս . երկու քարէն մէկ ալիւր մը կ'ենէնէնէլէլ : Ի՜նչը հոն տեղն է որ պէ՛ված ընեն տէքարերը շարունակ դարցընեն, շուտով ալիւր հայթայթեն, շաւղեն, տապկեն ու տան ազգիս, որ ուտէ . վասնզի անօթի կը մեռնի կոր, խեղճ ազգին թեւերը կըկտրուի կոր :

Հիմայ մեզի պիտի ըսեն, որ այսքան դա-

րերէ ՚ի վեր մեր ազգը աս ալիւրն ու հայր ուտելով կըճաթէր կոր, որ հիմա առանց աւանդ անօթի մեռնի : Ս'ենք այնքան խելք չ'ունինք ատանկ հարձմունքի մը պատասխան տալու աճա, մենք մեր կարճ խելքովը սա կրնանք ըսել, որ այսքան դարերէ ՚ի վեր բոլոր աշխարհ, ամեն ազգ կարգի կա նոնի տակ չ'էին, ամէնքը մէկ ջուր կ'երթաւ յին . բայց հիմայ հեռ զհեռէ բոլոր աշխարհ լուսաւորվեցաւ, կրթութիւնն ատին կարգի կանոնի տէր եղան . մենք որ ատանկ մնալու ըլլանք նէ՝ մեր պակտութիւնը երեւան կ'ենէն տնոնք ամենն ալ յառաջ կ'երթան . մենք աւսանկ կեցած տեղերնիս կը մնանք ու բան չ'ունինք նէ՝ անոնց ետեւէն հա՛ նայէ, հա՛ նայէ :

Ի՜երաննիս բայց անոնց ետեւէն նայելուս՝ մենք ալ մեր գլխուն ճարը նայինք նէ՝ ալ աւղէկ չ'ըլլա՞ր : նայինք որ մենք ալ անոնց նմանինք մեր բարեխնամ կառավարութեան արժանի հարստակներ ըլլանք եւ անոր օրինակին հետեւինք . չ'ըլլայ որ մեր անկանոն ընթացքովը անոր կամայն հակառակ շարժման մէջ գըտնուիլնք, ու իր մեր վրայ ունեցած համարութիւնը կորսնցնենք : Չ'ըլլայ որ ան կանոն ընթացքով ուղիղ ճամբէն խոտորինք կամ խոտորենք

Ա՜նո՛ղ որ այս վերջինին վերջը չ'առինք տակաւին :

Վրախ յաւցնել ի՜նչ պէտք է . հազար անգամ բիւր անգամ այս խօսքերը կրկնուած հաստատուած են . (Ճշմարիտ ըլլալը բայց ոչ գործքով) : Սեր կամքը այս վերջինն է . մենք կը փափաքինք, մանաւանդ կ'ըստիպենք, որ ընդունված ճշմարտութիւնը երեւան ելնէ ու գործադրուի : Ի՜նչը յոյսերնիս այս անգամի քովիսիօնին վրայ փակած է . թէ որ պիտի ըլլայ նէ՝ այս անգամ պիտի ըլլայ . մնալա՛յլահ թէ որ այս անգամին ալ պարտաւր ելնենք, ու չնչին մուկ մը ելնէ ծնի՝ ալ բոլորովին մենք ալ հրէշներ պիտի ծնինք . ալ ան ատենը բերաննիս պիտի փոխենք, փոխենք, կոխենք, թափենք, կտրենք, բոլորն ալ մեզի համար է հա՛ :

Ի՜այց մեծ յոյս ունինք քովիսիօնին (ըսած նուս նայելով) խոհական անդամներուն վրայ որ խղճալով ազգին այս պէ՛գալի վիճակը, նա մանաւանդ իրենք ալ ձանձրանալով աս ամեն անտեղութիւններէն, ու երկու տարին հեղ մը նորէն նորէն ժողովուրդ կանոնադրութեան նոր քննութիւն նոր սրբադրութիւն ընելէն՝ փոյթ կը տանին ժամ առաջ Ազգը իր

փափաքին հասցընելու, խռովեալ որտեղը հանդարտելու, Աղբը Աղբ ընելով, զերեկը ալ աղբի անդամ ընելու, և այս վերջինով իրենց ալ աշխատութիւնը պսակելու:

Կըսենք ՆԱՀԱՊԵՏԻՆ տաք այս լուրը.
Բէ՛, որ իր վրայ է մեր յայտը:

Ճ. Ճ.

— Յոյները, որ անոնք ալ մեզի պէս ստեղծեմք մ'ի վեր ազգային կանոնադրութիւն շինելու ջրաղած էին, այս օրերս լմնցուցեր են և մէկ քանի եկեղեցականաց կողմէն անոր ընդունելութեան ու գործադրութեան մասին եղած ընդդիմութիւններն ալ բանի տեղ չգնելով՝ ընդհանուր ժողով մը ընդունելու վաւերացուցեր են. և ապա Աղէքսանդրիայ Սէորապոլիսն ու մէկ քանի երեւելի անձինք Արապիս գործոց պաշտօնեայ բարձրապատիւ Ֆուատ բաշային ներկայացնելով՝ Տէրութեան վաւերացումն ալ խնդրել են. զոր մեծ գոհունակութեամբ խոստացեր է կատարելու:

Կը փափաքինք, որ ստանկ լուր մ'ալ մեր Աղբային կանոնադրութեան համար մօտերս հաղորդելու արժանանանք:

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆՔ

ՆԱԽԱԿԻԹԱՆՔ

ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՄԱՍՆ Ը.

Ի ԹԵՈԴՈՍԻԱ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԽԱԼԻՊԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ

ՀԱՅՈՅ

Եւրոպայի մէջ քերականութիւն կարգաշար ազգայնոր հետ նախակրթանք կամ կրթութիւնը անունով ուրիշ գիրքեր ալ կուտան, որով ուսած լեզունուն մէջ աղէկ ու անխալ զուգակցութիւնը կ'ունին, այն լեզուն չաւտ կը վարժվին, և վերջապէս քիչ ստեղծի մէջ մեծ յառաջագիմութիւններ կըրնան ընել: Դժբաղդաբար աղբային ուսանողը ցարդ այս գիւրութիւնները մատու-

յանող գրքերէն ալ զուրկ մնացած էին: Իսկ հիմայ ուրախութեամբ որտի կը ծանուցանենք, որ այս պակասն ալ Այվաղեանց Արժանապատիւ Գաբրիէլ վարդապետը լեցուց Աղբին մանկընտանիքն ընծայելով այս ծանուցական գիրքը, որուն յաջող փորձն ալ արդէն ընել տուած է, ինչպէս կը լսենք, Խալիպեան ուսումնարանին մէջ:

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՅԱՅ

ՀԱՏՈՐ Ը.

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի ԹԵՈԴՈՍԻԱ

Հորհարդայ Ամբրոսիոս վարդապետ Գալֆայեանի անխնայ աշխատասիրութեամբ այսօր ձեռքերնիս կ'անցնի այս գրքիկը որ նախ նախնի կրթութեան դատագիրը ըլլալու նպատակաւ յօրինուած՝ ինչոյն կրնայ ծառայել մեծ յաջողութեամբ: Ուստի կը յուսանք, որ թէ այս և թէ վերոյգրեալ գիրքերը արժանաւոր ընդունելութիւն կը գտնեն մեր գրադրոյններուն մէջ և հազար ու մէկ տեսակ յարմար կամ անյարմար ձեռագիր դասատեւարներուն տեղը կը բռնեն:

Այս երկու գիրքն ալ կը ծախվին մեծ նոր խանը վերի գուռնէն ներս թիւ 6. ընթերցասիրաց ընկերութեան ընթերցարանը:

Սեղուն կը հրատարակվի ամեն ամսուն 10 ին, 20 ին և վերջին:

Ստորագրութեան տեղերն են, Պօլիս Սեֆոր խանի վերի գուռը թիւ 6 ընթերցասիրաց ընկերութեան ընթերցարանը և գործակալութեանց սենեակը:

Օմիւռնիա, Պ. Դ. Գ. Պալթազարեանին վաճառատունը:

ԻՄՐԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԵՆ

Յ. Գ. ՍԵՂԱՃԵԱՆ

Ի ՂԱԼԱԹԱ Կ. ՊՕԼՍՈՅ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻԻՀԵՆՏԻՍԵԱՆ

ՀԱՅՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՓՈՊՈՅ ԹԻԻ 47

